BRUGSE POORT

VOOR BEGINNERS

Ooit stond er wel degelijk een poort aan de Brugse Poort, op een eiland waar nu de Noordstraat is. Handelaars die langs de steenweg van Brugge kwamen, moesten aan die stadspoort in de buidel tasten om belastingen op hun goederen te betalen. Pas toen die stadstol in 1860 werd afgeschaft, ging het fiere poortgebouw tegen de vlakte, werden de molens in de velden rondom gesloopt en groeide het 'voorgeborchte' van de Brugse Poort uit tot een volwaardige stadswijk.

De Brugse Poort is een stuk taart: afgesneden door de Brugse Vaart aan de ene kant, de Leie aan de andere kant en met de Rooigemlaan als krokante rand (sinds 1904). De twee oudste wegen, de Drongense- en Brugsesteenweg, lopen er netjes diagonaal door.

Waar de wijk begint en waar die eindigt? Daarover wordt nog altijd stevig gebatterd. Volgens sommigen stopt de Brugse Poort aan de Rooigemlaan, volgens anderen aan de treinberg van Mariakerke. De meest gulle schatters trekken de grens zelfs voorbij Malem en de Groene Vallei.

Tja, hoe baken je zo'n wijk juist af: op basis van straten, op basis van parochies of op basis van dialect? Van de legendarische 'patat in de mond' van de Brugse Poorters valt vandaag in elk geval niets meer te merken. Het Gents klinkt daar nu hetzelfde als in de andere arbeiderswijken zoals 't Rabot of de 'Muije', op straat vrolijk gemengd met nog een paar tientallen andere talen.

In de negentiende eeuw kwamen de nieuwe bewoners nog uit Oost- en West-Vlaanderen. In de twintigste eeuw kwamen ze van verder: Italië, Portugal, Spanje, Algerije, Tunesië, Marokko en Turkije — min of meer in die volgorde maar natuurlijk ook door mekaar. Sinds de oorlog in Joegoslavië vonden ook honderden oorlogsvluchtelingen uit die regio (later ook andere) een tweede thuis in de buurt. Ondertussen heeft meer dan de helft van de inwoners een migratie-achtergrond en zijn er makkelijk 100 nationaliteiten vertegenwoordigd, wat dit de meest diverse wijk van Gent maakt. En dan hebben we de West-Vlamingen nog niet eens meegerekend!

De mengeling zorgde voor vuurwerk op artistiek, cultureel en sportief vlak. Ook volkstheater, poppenspel, travestieshows en reuzenstoeten hebben hier diepe wortels. Zo is de Brugse Poort de geboorteplaats van Theater Magie en Boombal, de thuisbasis van theatermakers als Luk Debruyker, Freek Neirynck en Arne Sierens, schrijvers Richard Minne en pdw, wielrenner Pierre Lampaert, bokser Ismaïl Abdoul, veldloper Bashir Abdi en voetballer Vadis Odjidja. Met onze excuses aan alle andere vedetten…

De enige constante is dat alles hier constant verandert: van landbouw naar industrie, van beluiken naar woontorens, van braderieën naar kringwinkel, van auto's naar bakfietsen. En af en toe eens achterstevoren en dan weer terug. Die draaikolk is niet iets van de laatste jaren of de laatste decennia, ze draait al anderhalve eeuw. Welkom in de buurt!

DEZE WIJK HEEFT EEN ONGELOOFLIJKE GESCHIEDENIS. VEEL VAN DIE VERHALEN ZIJN NOG ONBEKEND, DUS GENIET VAN DE KRONKELENDE WANDELING!

STAD.GENT/ERFGOEDWANDELPLANNEN

EEN HALF DAGSKE MARIAKERKE

Een wandeling langs de kerk, de kastelen, de parken en de Bourgoyen, met weetjes over de legendarische bewoners van de gemeente.

EEN HALF DAGSKE SINT-AMANDSBERG

Een wandeling en fietstocht langs bloemisten en bloendekappers, langs begijnhof en Campo Santo, inclusief verhalen over de Turkse en West-Vlaamse migranten.

EEN HALF DAGSKE SINT-DENIJS & AFSNEE

Tussen de Leie en de steenwegen liggen twee gemeenten waar velen enkel doorheen rijden. Op deze wandeling vind je onverwachte schoonheid in de contrasten.

EEN HALF DAGSKE WONDELGEM

Vroeger de boerenbuiten, vandaag de snelst groeiende deelgemeente van Gent. Een wandeling langs de oude kastelen, hoeves, de Lieve en de laatste boldersbaan.

gent: CULTUUR GENT STAM

De Buurtwandeling door de Brugse Poort is een uitgave van Cultuur Gent in samenwerking met STAM – Stadsmuseum Gent. Illustraties Lukas Verstraete, redactie Tina De Gendt, eindredactie en vormgeving Nicolas Marichal. September 2020. V.U. Mieke Hullebroeck, stadhuis, Botermarkt 1, 9000 Gent.

DE VIERKANTE KILOMETER

Elke tegel van de beroemde fotovloer in het STAM - Stadsmuseum Gent stemt overeen met één vierkante kilometer in het echt. Het STAM wil de stad tegel per tegel beter leren kennen. In de 19de-eeuwse gordel verzamelt historica Tina De Gendt verhalen met 'herinneraars' van de buurt. Het zijn verhalen die tussen de plooien van de geschiedenis vallen en dreigen verloren te gaan. De Brugse Poort kwam al aan bod. Rabot, Ledeberg, Dampoort… volgen nog. Dit wandelplan vertelt al veel van de verhalen en er zal nog meer te ontdekken zijn in het museum zelf.
www.stamgent.be/devierkantekilometer

Dikke merci aan Bij' De Vieze Gasten, VOEM, Assez, Buurtwerk, de Koer, de Kleine Zusters van Nazareth, vzw Jong, de Meubelfabriek, de Dochters van Liefde, Trafiek, Al Istiqama, Balder Deschildre, Ronny Colpaert, Katelijne Tijsebaert, Serkan Cantürk, Thierry Robeseyn, Bilal Abbas, Jacqueline Dumortier, Nayibe Gonzalez, Neslihan Dogan, Mohamed El Bakali, Frank Vanhyfte en Lieve Adam, Zohra Boucharafat, Hugo Claeys, Didier Pontzeele, Eddie De Roos, Zeneb Bensafia, Yanne en Charlotte, Rudy Chatelet, William en Ronny De Rudder, Thierry Gavel en Eddy Levis. Ook veel dank aan Amsab-ISG, DSMG, Liberas, Archief Gent, Rijksarchief Gent, UGent en het Industriemuseum.

1777 Jodocus Clemmen, de roemruchte eerste Gentse katoenbaron, bouwt een fabriek vlakbij de Brugse Poort: het zal de bakermat van de Gentse textielindustrie worden.

1458 Filips de Goede rijdt binnen door de Brugse Poort en maakt zijn blijde intrede in Gent. Ter hoogte van de Poel wordt hij getrakteerd op een live uitvoering van het Lam Gods.

1838–1964
DE NATTE CONTINUES

"Het water, damp en geur, ge hebt geen klein gedacht. Wat groot gevaar er ligt in onze vlasfabrieken. Hoe menig jonge maagd ten grave werd gebracht." Zo schreef Henri Van Daelen over de vlasspinsters die werkten met hun blote voeten in het water, bij temperaturen van 40° of meer. Door de blootstelling aan rottende vlasdamp kregen de 'natte continues' diepe groeven in hun gezicht en handen en stonken ze bovendien uren in de wind. Voor de duizenden meisjes en vrouwen trok menig Brugse Poorter letterlijk de neus op, wanneer ze in kolonne de vlasfabriek La Lys verlieten.

Bijnaam: Martelaressen der Continues

1846 De Brugse Poorters zijn het beu als tweederangsburgers behandeld te worden en doen een aanvraag om onafhankelijk te worden van Gent. De aanvraag blijft zonder gevolg.

1851–2011
DE DOCHTERS VAN LIEFDE

Alleen de oudste Gentenaars kennen nog het gezegde 'met muziek van de Grijze Zusters', voor iets wat niet bepaald swingend was. De zusters waarvan sprake waren misschien niet rock-en-roll, maar wel zeer geëngageerd. De Dochters van Liefde richtten achtereenvolgens een weeshuis op, organiseerden spullenhulp en armenzorg en runden alle katholieke meisjesscholen in de buurt. En dat heel lang! Pas in 2009 trok de laatste Dochter van Liefde weg uit de Brugse Poort. In 2020 werden ze vereerd met een straatnaam: de Grijze Zustersweg die uitgeeft op de Rooigemlaan.

Ook: Grijze Zusters, Vliegenierkes, Papnonnen

1904 Het beruchte dievenbeluik Koer 99 wordt onder luid protest van de bewoners afgebroken voor de aanleg van de 'Boulevard de l'Industrie' (vandaag de Rooigemlaan).

1939–2015
ÖMER CIFTEOGLU

De pionier van de Turkse migratie naar Gent liet zich in 1964 als arbeidsmigrant inschrijven in het vreemdelingenregister en zou nooit meer vertrekken uit de Brugse Poort. Met zijn indrukwekkende talenknobbel – hij sprak Albanees, Joegoslavisch, Bulgaars, Turks, Frans en Nederlands – viel hij al vanaf de jaren '60 op bij Gentse werkgevers en werd hij vaak gevraagd als tolk. Maar omdat hij er altijd van gedroomd had een cravate te kunnen dragen naar het werk, werd hij vanaf de jaren '80 taxichauffeur. Met das, tot aan zijn pensioen.

Bijnamen: tercuman (de tolk), taksici Ömer (de taxichauffeur)

1921–2009
GUUST SCHELSTRAETE

Eerder had hij al goud behaald op het wereldkampioenschap accordeon in Avignon, maar in 1953 rijfde Guust Schelstraete het eerste wereldrecord voor de Brugse Poort binnen door 72 uur aan een stuk op zijn trekzak te spelen. Toen op 18 september 1953, vanuit het venster boven zijn café Den Accordeonist, de laatste noot van de Brabançonne weerklonk, barstte op de Bevrijdingslaan een ongezien volksfeest los. Na zijn overwinning onderwees hij nog jarenlang 'de piano van de armen' aan jonge muzikanten uit de buurt.

1944 De Bevrijding hangt al in de lucht als op 3 augustus een Amerikaanse bommenregen uitstort boven de Werkliedenkolonie (de Blóke). Meer dan 70 bewoners laten het leven.

1923–VANDAAG
PIERKE

Drie bollekes op zijn hoedje, verzet op rijm en zwaaien met de beentjes. Wie Pierke niet kent, is niet van Gent. De pop heeft op de Brugse Poort verschillende peetvaders. In 1923 bracht pastoor Joris Vandenbroucke het poppenkastpersonage mee uit de Muide, vanaf 1953 zette poppenspeler Henri Maeren hem op de planken in Theater Magie. Tot aan de afbraak in 2003 werd daar een hele generatie poppenspelers in gang gezet, zodat er vandaag niet minder dan zeven Pierkes in Gent actief zijn. Buurjongen Luk De Bruyker richtte zijn eigen Theater Taptoe op, en geeft sinds 1983 gestalte aan de nog gruutere muile: Pierke Pierlala.

1923 De eerste bewoners betrekken de Werkliedenkolonie, een tuinwijk aan de rand van de Brugsesteenweg die plaats biedt aan 294 arbeidersgezinnen. Bijnaam: de blóke.

1855–1927
EMILE SEGHERS

Voordat 'Pasterke Seghers' het tot 25ste bisschop van Gent schopte (1917-1927) was hij dertig jaar lang pastoor van de Sint-Jan-Baptistparochie. Hoewel hij zelf van rijke komaf was, was hij vooral begaan met zielzorg voor de armsten. Hij was enorm getroffen door de grote armoede in de buurt én de opkomst van het socialisme. De pastoor richtte tal van verenigingen en scholen op en legde de basis voor wat later de sociale dienst van de Brugse Poort zou worden. Zijn naam leeft door in het voorplein van de Sint-Jan-Baptistkerk en de bijhorende bushalte.

1969 De eerste moskee van Gent opent in de Beukelaarstraat. Het is een goed voorbeeld van een 'compromis-moskee': onzichtbaar vanbuiten, prachtig gedecoreerd vanbinnen.

1966–VANDAAG DE KLEINE ZUSTERS VAN NAZARETH

Op 8 september 1966 kozen vijf jonge dames radicaal voor hun overtuiging én de Brugse Poort. Ze zouden voortaan samen in religieuze gemeenschap leven, niet weggestopt in een klooster maar als 'klein' mens onder de mensen van de arbeiderswijk. Naar het voorbeeld van Jezus, maar ook passend bij de tijdsgeest van de sixties. De 'Kleine Zusters van Nazareth' gingen gewoon meewerken in de fabrieken en woonden niet weggestopt in een klooster. Vijftig jaar later is de orde internationaal uitgezworven, maar maken ze ook hier nog steeds voor veel mensen het verschil.

Ook: de werknonnen, zusters van de Cederstraat

1976 Bob Vandenberghe brengt de iconische Cirkante Tafel op de markt. Daarmee zet hij de meubelfabriek Vandenberghe-Pauvers internationaal op de kaart.

1912–1997
AMANDA FOKET

Als geboren en getogen Brugse Poorter en voormalig textielbewerkster engageerde Amanda Foket zich al vroeg in de socialistische beweging en wijkclub De Verbroedering. In 1954 stond ze aan de wieg van de Federatie van Socialistische Vrouwengroepen, in 1972 werd ze de tweede vrouwelijke schepen in de geschiedenis van Gent. Tot 1978 runde ze sociale zaken en zette ze zich bijzonder in voor sociale woningbouw. Uit dezelfde stal van de Brugse Poort kwam ook Gilbert Temmerman, burgemeester van Gent van 1989 tot 1994.

1978 De stad doet een eerste poging tot renovatie van de beluiken in Gent met een experiment in de 'Italianerkoer' van de Abrikoosstraat.

1949–2019
FREEK NEIRYNCK

Hij noemde zichzelf zijn hele leven 'geadopteerde Gentenaar', maar weinig mensen ademden Gent zo overtuigend door de rosse baard als theatermaker, journalist en schrijver Freek Neirynck. Hij maakte in de jaren zeventig naam als journalist, maar gaat vooral de geschiedenis in met Theater Taptoe van mede-Brugse Poorter Luk De Bruyker. Naast boeken en scenario's schreef hij 80 theaterteksten en stond hij aan de wieg van het Europees Figurentheatercentrum en het Puppetbuskersfestival. In groot Gent kende iedereen hem vooral als 'perfesser' Gents.

Bijnaam: perfesser

2002 De Brugse Poort krijgt het eerste herwaarderingsproject in de 19de eeuwse gordel rond Gent. 'Zuurstof voor de Brugse Poort' brengt meer ruimte en groen in de wijk.

2019 De voormalige meubelfabriek van de Meibloemstraat wordt een 'tijdelijke invulling' voor een hutsepot van creatievelingen, organisaties en ondernemers.

1999–VANDAAG
DE VIEZE GASTEN

Hun reputatie was hen vooruit gesneld, dus toen de theaterbende van 'Vuile Mong en de Vieze Gasten' eind jaren negentig landde in de Brugse Poort waren de verwachtingen enigszins hoog gespannen. Ze hebben ze ingelost. Hun sociaalartistieke buurtwerking rijfde de spraakmakende projecten aaneen, zoals daar zijn: De Propere Fanfare, het BOM-festival, fotocollectief Fixatief, het project Brugse Poorten, wijkkrant 'Geviezeerd' en acties zoals de Precaire Puzzel en Wij(k). Sinds het pensioen van oppervuiloard Mong Rosseel, heten zijn vieze gasten officieel 'Bij (met een angel) De Vieze Gasten'.

1989–2002
DE RIFBOYS

Ze waren piepjong maar bijzonder overtuigend. In 1989 richtten wijkbewoners Mohamed El Bakali, Youssef Laghzaoui en Said Boujmejene de legendarische jeugdbeweging 'De Rifboys' op. Met hun felle mond en veel daadkracht overhaalden de Rifboys de Stad om hen een leegstaande loods te laten gebruiken voor huiswerkbegeleiding, sport en 'instuif' voor de Marokkaanse en Turkse jongeren van de wijk. Daarmee maakten ze een einde aan een lange zoektocht naar ruimte voor jeugd in de wijk. In 2002 gingen ze op in vzw Jong.

1995 Het Anarchistisch Centrum, afgekort als 'Assez', settelt zich in de Brugse Poort. Ze beginnen er meteen met hun volkskeuken en debatgroepen, tot op vandaag.

1989 Een grunge-band speelt een weinig memorabel concert in Democrazy, als het voorprogramma van het godvergeten Tad. Een jaar later breekt Nirvana door met Smells Like Teen Spirit.

1 BARGIEBRUG

Weg met de Brugse Poort! Leve de Brugse Poort! Op 21 juli 1860 werd de stadstol (de belasting op import en export) afgeschaft. Een seconde later waren alle middeleeuwse stadspoorten van Gent afgebroken. Het was dan ook hoogdringend: sinds de industriële revolutie werd de stad overspoeld door duizenden Vlaamse migranten op zoek naar werk en woning. De broeksriem stond zodanig gespannen dat er aan alle kanten van alles uitbulkte. Ook aan de Brugse Poort was een voorstad gegroeid. Toen in 1860 het verlossende signaal werd gegeven, ging alles wat de toekomst in de weg stond direct tegen de vlakte. Ook de majestueuze Brugse Poort, in de huidige Noordstraat, moest eraan geloven. Daarmee ging het verhaal van de Brugse Poort als wijk officieel van start.

2 PHOENIXBELUIK

Het oudste overgebleven beluik van de Brugse Poort oftewel de 'Koer Vercruysse'. Die mijnheer Vercruysse had het gat in de markt ontdekt: stadstuinen volproppen met mini-huisjes om te verhuren aan de aanstromende 'paupers' (armen), die daar recht tegenover in metaalbedrijf De Phoenix 34 of vlasspinnerij La Lys 33 om werk gingen bedelen. Na de grote choleraplaag van 1866 werd de mooie Mariakapel opgehangen. Bij gebrek aan hygiëne of social distance konden de arbeiders altijd nog een gebedje doen...

3 SINT-JAN BAPTISTKERK

Met al die migranten die aan de rand van de stad samenhokten en dag en nacht werkten in donkere fabrieken, bestond in de jaren 1840 enige vrees dat de Brugse Poorters hun geloof zouden verliezen. Een kerk bouwen was de enige oplossing! De Sint-Jan Baptistkerk verrees hier in 1866, toen nog aan de rand van de velden. Qua architectuur was het een typische kerk voor die tijd, in neogotische stijl en grotendeels opgetrokken in baksteen. Daarna gingen de molens rondom tegen de vlakte en werden de akkers verkaveld. Door de continue instroom van nieuwe parochianen steeg het inwonersaantal van de parochie van 7.000 (in 1850) naar 22.000 (in 1922). Na de Tweede Wereldoorlog gingen zodanig veel parochianen verkavelen buiten de stad en waren de nieuwe instromers zodanig weinig katholiek, dat de kerk geleidelijk leegliep. Vandaag zijn er geen erediensten meer.

4 DE PAAL VAN HET BUSKOT

Gewoon een houten paal maar toch legendarisch: het laatste overblijfsel van het ooit beruchte 'buskot van 't Seghersplein'. Bij gebrek aan ruimte voor jongeren in de jaren 1980, deed het schuilhokje van de bushalte dienst als officieus wijkjeugdhuis, waar de jonge gasten elkaar vooral 's avonds en 's nachts troffen voor een 'instuif'. De telefooncel diende als tegenhanger voor de 4G. Van hieruit groeide het protest over het gebrek aan plaats voor de jeugd, zodat een nieuwe generatie zich in 1989 verenigde in de jeugdbeweging De Rifboys.

5 WIJKGEZONDHEIDSCENTRUM

De wit-groene verticale platen aan de voorgevel stellen lamellen voor. Eens je dat weet, kan je mogelijk wél raden wat zich achter de gevel bevindt? Inderdaad: een dokterspraktijk. Maar niet zomaar één. In dit wijkgezondheidscentrum (sinds 1981 actief en daarmee één van de oudste van het land) werken liefst 35 personeelsleden aan een laagdrempelig en multidisciplinair zorgaanbod voor hun liefst 5500 cliënten in de wijk.

6 LUIZENGEVECHT

Hoewel het van 1966 geleden is dat hier nog luizen werden gesignaleerd, blijft de naam van het weinig roemruchte beluik voor eeuwig verbonden aan deze plek. Het braakliggend terrein dat achterbleef na de sloop, werd in de jaren zestig en zeventig een geliefd speelterrein voor de kinderen uit de buurt. Zo geliefd dat het in 1979 ook echt werd omgevormd tot een speelterrein met alles wat kinderen graag hebben: braakliggend terrein, buizen, banden en veel plek om verstoppertje te spelen.

7 EL FATH MOSKEE

Deze moskee werd opgericht door de Marokkaanse overheid voor de gastarbeiders die hier in de jaren 1960 woonden en werkten, uit schrik dat ze anders hun geloof zouden verliezen. In 1969 opende de El Fath Moskee van de Brugse Poort de deuren, als eerste in Gent. Ondertussen is de moskee onafhankelijk en uitgesproken Gents. Het is vandaag zelfs de enige moskee in Gent waar in het Nederlands gepredikt wordt.

8 BEVRIJDINGSLAAN

Al sinds de middeleeuwen leidde deze weg naar Brugge, maar ondertussen leidt hij vooral naar Mariakerke. Nadat de weides rondom de steenweg in de negentiende eeuw verkaveld werden, transformeerde de Brugsesteenweg in een drukke verkeersas, waar eerst een paardentram (1874), dan een elektrische tram (1899), later een trolley (1989) en uiteindelijk buslijn 3 (2009) het volk vervoerde. Na de bevrijding in 1918 kreeg dit deel van de steenweg een eigen naam (de Bevrijdingslaan dus) en ontpopte de straat zich tot een shopping-walhalla. Met winkels als Lersch (badkamers), Milano (mode), Lampaert (fietsen), Rita Mode (mode), Schollaert (kaas) en Electro Komfort Feys (electro) was de straat tot ver buiten Gent bekend. Nadat de speciaalzaken hun klanten naar de randgemeenten hadden gevolgd, werd de Bevrijdingslaan vanaf de jaren tachtig steeds meer een straat van buurtwinkels: bakkers, slagers, groentenwinkels en bazaars.

9 ACACIASTRAAT 10

In 1978 zaten de nonnen hier met de handen in de hoofddoek. Het huis op nummer 10 in de Acaciastraat zat toen van onder tot boven vol met de 'spullenhulp' die de sociale dienst binnenbracht. Met de intrede van de wegwerpmaatschappij werd er zodanig veel spul aangeboden dat Kleine Zuster van Nazareth Annie wat gerief probeerde te verkopen op een kraampje tijdens de Braderie. Een schot in de roos, want van dat ene kraampje kwam een jaarlijkse rommelmarkt, kwam een klerenverkoop, kwam uiteindelijk een kringloopwinkel. Ondertussen: dé Kringloopwinkel aan de Haspelstraat 27, bij oudere buurtbewoners nog steeds bekend als 'Bij Zuster Annie'.

10 ACACIASTRAAT 11 EN 29

Wat verder in de Acaciastraat staan twee dezelfde gevels op enkele tientallen meters uit elkaar. Allebei zijn het ingangen van de stedelijke lagere school die hier in 1898 werd gebouwd om gratis onderwijs te voorzien voor de kinderen van de wijk. Links voor de meisjes, rechts voor de jongens. De school loopt achteraan over bijna de hele lengte van de straat. In 1990 was het een van de eerste stadsscholen die experimenteerde met alternatieve methodieken en vandaag is De Feniks een Jenaplanschool.

11 ACACIAPARK

Tegen het einde van de woelige twintigste eeuw snakte de Brugse Poort zodanig naar adem dat er een immens stadsvernieuwingsproject nodig was om meer lucht in de wijk te pompen: 'Zuurstof voor de Brugse Poort'. In 2004 werden daarom twee beluiken afgebroken om plaats te maken voor een park: die van de Brunel- en de Sikkelstraat . De onteigening en de afbraak van de huisjes stootte op luid protest van de bewoners zelf, die steun zochten bij de omwonenden. Daartoe behoorden ook de anarchisten met connecties binnen de krakersbeweging, waardoor de hele boel eindigde met winkelkarren op het dak en waterkanonnen om de krakers buiten te krijgen. De 'Gentse Kraakoorlog' was een van de laatste grote politieke kraakacties in Gent.

12 FONTEINEPLEIN

Als je door de Kastanjestraat naar het Fonteineplein wandelt, passeer je aan de linkerkant twee mooi bewaarde winkelpuien, de laatste souvenirs aan de vele kleine middenstanders die vroeger in de straat actief waren. Het Fonteineplein zelf was lang het officieuze einde van de stad, tot de aanleg van de Rooigemlaan in 1904. De architectuurliefhebbers zullen het wel merken: aan de andere kant van het plein begint de twintigste eeuw, zoals je ziet aan de huizen van de Slinke Molenstraat.

Het Fonteineplein transformeerde naar een bruisende ontmoetingsplaats voor de buurt. De bewoners aten frietjes bij Anna (nu café Congé), organiseerden buurtfeesten en speelden er basketbal op niveau tot de jaren zestig. In de jaren zeventig richtten enkele maatschappelijk werkers op eigen houtje boven een oud café op de hoek van de Boerderijstraat het eerste 'Buurthuis' van de wijk op. Samen met de bewoners vernieuwden ze het plein met bomen en een basketbalveld. Recent werd het plein nog een keer aangepakt met een buurtproject, nu met extra groen en kleine fonteintjes.

13 DE BLAZOENSTRAAT

Wellicht de best verstopte (maar daarom niet minder wijze) bibliotheek van Gent, vind je hier in de Blazoenstraat. Tot het einde van de jaren zestig was ook deze straat een drukke winkel-wandelstraat, waar vooral Cinema Novy (nu Delhaize) een hotspot was. Het was een van de vijf cinema's van de Brugse Poort, samen met de City (Noordstraat), de Ganda (Bevrijdingslaan), Ciné Luxor (Drongensesteenweg), de Rio (Meibloemstraat) en Cinema FAG (Fonteineplein). Rond het kruispunt met de Bevrijdingslaan zaten tot de jaren zeventig ook de beruchtste cafés, zoals Het Tonneke voor de bikers, De Krachtmeters voor de worstelaars, de Monopole voor de flikken, De Doodvliegers voor de duivenmelkers, 't Schuurken en Café Transport voor zowat iedereen.

14 DOCHTERS VAN LIEFDE

Een pijnlijk symbool van de armoede en de ellende in het 19de-eeuwse Gent was het enorme aantal weeskinderen en vondelingen. Aan deze rafelige randen van de stad bestond geen opvang, tot de Dochters van Liefde in 1878 een weeshuis oprichtten in de Kiekenstraat. Na de Tweede Wereldoorlog werd het een Tehuis voor Bijzondere Jeugd — wat het tot vandaag is — maar de oudere buurtbewoners herinneren zich ook nog levendig de crèche, het dispensarium en de 'weging' bij de zusters. In de jaren negentig vond het Meisjeshuis hier onderdak, een van de voorlopers van het huidige vzw Jong.

15 WIELEWAALBOSJE

Lijsters, nachtegalen, wielewalen, tortelduiven, siervogels en goudvinken: in gedachten (en in straatnamen) is dit bosje omringd door vogels. Een dikke eeuw geleden waren het vooral de fabrieksfluiten die je hier hoorde schuifelen, met name die van katoenfabriek Filature du Nord, jutespinnerij Manila en katoenspinnerij L' Avenir. Vanaf de jaren 1950 trokken de fabrieken geleidelijk weg en kwam de rijkswacht in de plaats. Enkel de toegangsgebouwen bleven staan aan de Groendreef, daarnaast kwam de betonnen nieuwbouw van de rijkswacht.

16 SINT-THERESIAKERK

In 1926 leverde de Gentse huisvestingsmaatschappij haar prestigeproject 'De Werkliedenkolonie' op, een sociaal woonblok voor 294 arbeidersgezinnen aan het einde van de Peerstraat. Daar werd in 1928 een nieuwe kerk voor opgetrokken in neoromaanse stijl, genoemd naar de populaire Theresia van Lisieux (Trezeke in de volksmond). Enkele jaren later kwam Joris Vandenbroucke hier aandraven als pastoor-poppenspeler en leerde er zijn volk Pierke kennen. De kerk wordt nu niet meer gebruikt voor eredienesten maar wel als sportzaal van basisschool De Boomhut. De blokken zelf — spreek uit: blóke — werden in 1996 vervangen door modernere (maar even rode) blokken. Als je rechts van de kerk naar de Peerstraat wandelt, zie je nog net de hoogste verdiepingen.

17 HOF VAN BARMHARTIGHEID

Stel: je woont op het platteland rond Gent en je hebt een artisanaal familiebedrijfje. Plots duiken in de stad mastodonten van fabrieken op die hetzelfde product afleveren voor een fractie van de prijs. Uit pure wanhoop trek je naar die fabriek om jezelf en je kinderen aan te dienen als arbeidskrachten, maar dan moet je nog op zoek naar een woning. In de stad zelf krioelen duizenden gezinnen, net als het jouwe, over elkaar om een woning te vinden. En dan tref je tussen de velden een oude hoeve aan, die wordt ingedeeld in minuscule compartimenten voor arbeidsmigranten, tussen de velden maar wel op wandelafstand van de stad. Welkom in het Hof van Barmhartigheid. Welkom in de jaren 1840.

18 ZWEMBAD ROOIGEM

Het zwembad 'Den Overzet' op Malem werd afgebroken om er de spectaculaire nieuwe tuinwijk op te richten, maar het alternatief was al voorzien. In 1960 verrees hier een hypermoderne zwemkom volgens de normen van de tijd: een modernistisch betonnen complex.

19 GRIJZE ZUSTERSWEG

Een bakstenen poortje is het enige wat overblijft van wat vroeger de 'kinderbewaarplaats' heette. Ook deze kleuterschool werd gerund door de befaamde grijze zusters (zie 14). Het gebouw werd in de jaren zeventig een school voor Bijzonder Onderwijs en deed later nog dienst als seniorencentrum, maar werd in 2004 afgebroken in het kader van het stadsvernieuwingsproject Zuurstof voor de Brugse Poort. De binnentuin werd omgevormd tot buurtpark. Voortaan lopen de grijze zusters enkel nog in gedachten door de tuin, via de naar hen genoemde fietswegel.

20 CHARLES DE L'ÉPÉEPLEIN

Een residentieel sixtieswijkje in het midden van de Brugse Poort met een kruisbeeld midden op het plein. Bizar! Tot 1960 was het hele terrein nog omgeven door de hoge muren van het St.-Gregorius Instituut, in de buurt beter bekend als het 'duufstomhuis', waar dove jongens bij de Broeders van Liefde een vak konden leren. In 1960 verhuisde de school naar Gentbrugge, alleen het Kruis van Rooigem (uit 1640) lieten ze achter, samen met de naam van hun geestelijke vader Charles de l'Épée.

21 BOERDERIJPARK

En de prijs voor het park met de meest toepasselijke naam van de buurt gaat naar: het Boerderijpark! Tot 1973 stond hier inderdaad de laatste boerderij van de Brugse Poort. Op het terrein kwamen containerklassen die dertig jaar 'tijdelijk' onderwijs voorzagen, om uiteindelijk te wijken voor een parkje met uitzicht op de Geststraat en de daarachter opdoemende Amelinckxtoren. Op de hoek met de Ooievaarstraat zit Al Istiqama: een educatief cultureel jeugdcentrum. .

22 DE KOER

In het begin van de twintigste eeuw was een arbeiderswijk zonder socialistisch volkshuis als een boterham zonder boter. De socialistische wijkclub 'De Verbroedering' runde hier vanaf 1911 een eigen volkscafé, cinema, theaterzaal en verschillende turnzalen achteraan. Al bij al een indrukwekkend centrum, dat later verschillende politici aan Gent leverde, waaronder burgemeester Gilbert Temmerman en schepen sociale zaken Amanda Foket.

Toen de zuilen van de samenleving in de jaren '70 aan het wankelen gingen, kwam ook deze socialistische wijkclub in moeilijkheden. Ondermeer door de staan van 'papa Gilbert' hield De Verbroedering het toch nog vol tot 2016. Net in dat jaar was de bende creatieve-lingen van vzw De Vergunning op zoek naar onderdak (zie 24). Sindsdien heet het hier De Koer, een culturele hotspot en brandhaard van creativiteit. In hetzelfde gebouw zit ook de Vereniging voor Ontwikkeling en Emancipatie van Moslims (VOEM) en de ecologische stadstuinwinkel Akker en Ambacht.

23 TIERENTEYN

De indringende mosterdgeur die altijd boven de Sparrestraat hing, is ondertussen weggetrokken, maar de naam is wel blijven hangen aan de deur. Hier was van 1956 tot 2008 namelijk de meest bekende mosterdfabriek van het land gevestigd. Voor Ferdinand Tierenteyn componeerde Willem Elsschot zijn beroemde 'mosterdverzen', waaronder 'Lofzang van de Mosterd'. Niet te verwarren met (maar wel gerelateerd aan) de zaak Tierenteyn-Verlent op de Groentenmarkt.

24 MEUBELFABRIEK

Honderd jaar in het hart van een wijk liggen, de Gentse meubelmakerij internationaal op de kaart zetten, een tafel ontwerpen waarvan zelfs de naam een patent draagt (de cirkante tafel) en een paar jaar na sluiting al zo goed als vergeten zijn in de buurt. Het moet je maar overkomen! Het was pas toen meubelfabriek Vandenberghe-Pauvers hier de deuren sloot, en niet veel later ook Bowling De Meibloem, dat deze site 'ontdekt' werd door de buurtbewoners. Ze protesteerden met succes tegen de plannen van een projectontwikkelaar voor nieuwe woningen, waarna enkele woelige jaren van tijdelijke invullingen en kraak volgden, om te landen bij De Meubelfabriek van vandaag: een stoofpot van sociale ondernemingen en verenigingen, waaronder mediaplatform Masala, feministisch clubhuis Girls Go Boom en meubelatelier Recyclaoui.

25 KOKERPARK

In het midden van het Kokerparkje staat een zuil plompverloren tussen de bomen. Een achtergebleven souvenir uit het atelier van steenkapper Rigelle, die in de jaren vijftig ook de beelden restaureerde van de Mammelokker (van het Belfort). In 1983 werd het gebouw een buurtcentrum en de tuin een park. In Zaal De Ooievaar kwam in 1991 Nakhla voor het eerst bijeen, de eerste Maghrebijnse vrouwenorganisatie van Gent.

Boven de gevels aan de overkant van de Ooievaarstraat zie je nog net de bovenste verdieping van een groot achterhuis. Hier huisde vanaf 1885 het roemrijke theater van de liberale Laurentkring Geluk in 't Werk. Vlak na de bevrijding van 1945 viel daar een van de laatste V1-bommen, net toen er een jazzfeest aan de gang was. Als bij wonder vielen er geen doden. In de jaren tachtig heette de zaal Theater Arena, waar Brugse Poorter Arne Sierens zijn eerste stukken liet opvoeren.

26 REINAERTSTRAAT

In de Reinaertstraat zou je eigenlijk een camera met tijdreisoptie moeten hebben. Achter de onopvallende gevels van deze dwarsstraat trof je een eeuw geleden behalve de winkertuin van de liberale kring ook nog textielfabriek Manaco, een bloemkwekerij en het beluik 'de Vossekoer'. De precieze locaties zijn makkelijk te herkennen: het zijn allemaal garageboxen geworden.

De Reinaertstraat was ook bekend als de straat van de katholieke scholen. De vroegere meisjesschool is vandaag de Kringwinkel, Bij' de Vieze Gasten en het Pierkespark. Op de site van de jongensschool vind je vandaag de Katholieke Kring en Vrije Basisschool Het Klimrek. Pittig detail: de bouw van deze parochieschool in 1896 was de aanleiding voor de bouw van de stedelijke basisschool van de Acaciastraat 10 in 1898: de twee speelkoeren kijken op elkaar uit, maar zijn gescheiden door een muur. De schoolstrijd in volle actie!

27 PIERKESPARK

In de donkere doorgang tussen de Reinaertstraat en het Pierkespark stonden tot niet zo lang geleden 's morgens de schoolmeisjes braaf in de rij. Zoals alle katholieke meisjesscholen in de buurt werd ook deze gerund door de Dochters van Liefde. Vanaf de jaren tachtig deden de klaslokalen dienst als opslagruimte voor de rommelmarkt van de Kleine Zusters van Nazareth om uiteindelijk zelf de Kringloopwinkel te worden. De binnentuin werd omgevormd tot het Pierkespark met centraal het Koffiehuis Trafiek.

De huizen aan de kant van de Haspelstraat werden afgebroken. Daaronder ook het beroemde Poppentheater Magie, waar de kinderen van de buurt elke zondag van Pierke en het meesterlijk poppenspel van Henri Maeren konden genieten. In 2004 is zijn zoon Jean-Pierre met Pierke verhuisd naar de zolder van de Sint-Pietersbadij.

28 BIJ' DE VIEZE GASTEN

Het is vandaag nog moeilijk om voor te stellen, maar er was wel degelijk een tijdperk vóór de Vieze Gasten hier de boel op stelten zetten. Deze oude textielfabriek werd in de jaren zeventig ingenomen door Theater Symptoom en vanaf 1987 door de legendarische nachtclub Democrazy, die opkomend talent uit de alternatieve rock- en grungescene programmeerde (zoals Nirvana, Faith No More en Buffalo Tom). De Democrazy werd slachtoffer van zijn eigen succes: op den duur kwamen muzieklieflhebbers uit binnen- en buitenland aangestroomd en begon de buurt te protesteren tegen het nachtlawaai. In 1999 werd Democrazy omgevormd tot een concertorganisatie zonder vaste stek en kwamen Vuile Mong en zijn Vieze Gasten in de plaats.

29 BAYRAMPASA

Nee, het oudste nog bestaande Turkse café in Gent ligt niet in de Sleepstraat, maar wel hier. Café Bayrampasa binnenstappen in Gent is als 'Café De Brugse Poort' binnen stappen in Istanbul. Waarom? In tegenstelling tot de andere wijken van Gent, is het gros van de Turkse Gentenaars uit de Brugse Poort niet afkomstig uit Emirdag, maar wel uit Macedonië in het voormalige Joegoslavië. Toen Josip Tito daar in de jaren vijftig de macht overnam, werden Turkstalige en islamitische Macedoniërs "teruggestuurd" naar Turkije (waar ze nog nooit geweest waren). Een groot deel van hen kwam in een buitenwijk van Istanbul terecht: Bayrampasa. Van daaruit reisden ze opnieuw naar een buitenwijk van een stad, dit keer van Gent. Ze gingen er in textielfabrieken aan de slag en zij gaven de naam van de buitenwijk aan hun stamcafé.

30 DE LEIEKAAI

De gigantische vlasspinnerij La Lys (zie 33) palmde vroeger de volledige Groene Vallei in. Na de sluiting van de fabriek in 1966 kwamen de huisjes rond de fabriek, hier aan de Leiekaai, leeg te staan. Begin jaren tachtig, toen de ontvolking van de Brugse Poort op zijn dieptepunt was gekomen, ontstond het idee om voor een nieuwe instroom te zorgen met moderne woontorens in de afgeleefde wijk. Het was typisch voor de tijdsgeest, maar de blokken konden het tij niet keren. Pas in de jaren 2000 werd de buurt integraal gerenoveerd. Ook het befaamde volks- en later krakerscafé De Drei Charels werd afgebroken. De Charels leven nu enkel nog door als naam van de residentie op de Leiekaai, op huisnummer 317.

31 KORHOENSTRAAT

Het meest gefotografeerde beluik van Gent is een apart geval: niet alleen loopt de straat door (wat uitzonderlijk is), maar bovendien hebben de huisjes elk een charmant voortuintje. Die hebben de bewoners te danken aan dokter Verschraegbe, die het beluik in 1866 liet aanleggen in de periode dat arbeidershuisjes rondom fabrieken werden gebouwd. Zo konden de arbeiders na hun werkdagen van 14 uur tenminste hun eigen groentjes kweken. Bijnamen kreeg de straat doorheen de tijd in overvloed: de Kerremelkkoer, de Pis Mahalesi (vuile wijk), de Knorhoenstraat, Jardins d'Amis…

De gezellige ambiance begon in de jaren zeventig toen een uitgelaten bende Turks-Macedonische kinderen er samenleefde met een groep alternatieve jongeren "van het type hippie" (zoals de politie in de pv's schreef). Op enkele jaren moet zowat half fotograferend Gent er op zijn afgekomen en uiteindelijk werd zelfs een film over deze aparte straat gemaakt (Het Beluik, 1991). Vanuit de Korhoenstraat loop je recht op de voormalige UCO Rooigemfabriek. Om de hoek in de Kaarderijstraat ligt de loods die in 1991 werd ingericht als jeugdhuis, eerst voor de Rifboys, later voor vzw Jong.

32 GROENE VALLEIBRUG

Samen met het transformatorhuis (nu restaurant Volta) is dit schattige brugje quasi het enige wat overblijft van vlasmastodont La Lys, die over heel de Groene Vallei lag uitgespreid. Het brugje diende om de 3.000 arbeiders sneller op de werkvloer te krijgen, zonder dat ze helemaal rond moesten lopen via de Bargiekaai.

33 DE GROENE VALLEI

Is het nog 't stad of is het al de Brugse Poort? Na meer dan zeshonderd jaar is de discussie nog altijd niet beslecht. In elk geval verzekerde haar strategische ligging het voormalige eiland van de Groene Vallei steeds van een originele invulling. In de zeventiende eeuw was het een militair bolwerk, in de achttiende eeuw werd er een prachtige winertuin opgetrokken en in de negentiende eeuw stond hier de grootste vlasfabriek ter wereld: NV La Lys.

Na de instorting van de vlassector werd de grond in 1968 aangeboden aan bouwpromotor Amelinckx om er de toekomst naar Gent te brengen met vijf woonblokken, grootwarenhuis Sarma (vandaag de Carrefour), een benzinestation, een scholencomplex en zelfs een heuse expressweg onder dat alles. De eerste twee torens verrezen pijlsnel, maar ondertussen klonk de roep naar groen in de buurt steeds luider, dus het vervolg is er nooit gekomen. Het mooie Groene Valleipark kwam in de plaats, met kronkelende paadjes en speeltuinen waar de joggers en jonge gezinnen vandaag nog altijd dankbaar om zijn.

34 DE PHOENIX

Om van een stad een textielstad te maken, heeft men nodig: aanvoer van ruw katoen (connecties met slavenplantages: check!), arbeiders die voor een peulschil willen werken (al die wanhopige plattelandsmigranten: check!), veel leegstaande domeinen (oude kastelen en kloosters: check!) en machines. Bij dat laatste wrong het schoentje in de jaren 1800 in Gent. Enter metaalbedrijf NV Le Phoenix, waar nu de Volkswagengarage staat. Tot de Tweede Wereldoorlog bleef het bedrijf op volle toeren draaien en de naam bleef goed plakken in de Brugse Poort. Zie de Phoenixbrug, de Phoenixstraat, de Feniksschool en café Phoenix om de hoek, dat ook nog het mooie bedrijfslogo op zijn naambord heeft.